

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

16 юли 2020 година*

„Преюдициално запитване — Директива 2004/80/ЕО — Член 12, параграф 2 —
Национални режими за обезщетяване на жертвите на извършени с насилие умишлени
престъпления, които гарантират справедливо и подходящо обезщетяване — Приложно поле —
Жертва, пребиваваща на територията на държавата членка, в която е извършано с насилие
умишлено престъпление — Задължение за прилагане спрямо тази жертва на националния режим
за обезщетяване — Понятие „справедливо и подходящо обезщетение“ — Отговорност на
държавите членки при нарушаване на правото на Съюза“

По дело C-129/19

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Corte suprema di
cassazione (Върховен касационен съд, Италия) с акт от 29 януари 2019 г., постъпил в Съда на
19 февруари 2019 г., в рамките на производство по дело

Presidenza del Consiglio dei Ministri

срещу

BV,

в присъствието на:

Procura della Repubblica di Torino,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: К. Lenaerts, председател, R. Silva de Lapuerta, заместник-председател,
J.-C. Bonichot, M. Vilaras (докладчик), E. Regan, M. Safjan, P. G. Xuereb, L. S. Rossi и I. Jarukaitis,
председатели на състави, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, D. Šváby, C. Lycourgos и
N. Piçarra, съдии,

генерален адвокат: M. Bobek,

секретар: R. Schiano, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 2 март
2020 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за BV, от V. Zeno-Zencovich, U. Oliva, F. Bracciani и M. Bona, avvocati,

* Език на производството: италиански.

- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от G. Palatiello, avvocato dello Stato,
- за Европейската комисия, първоначално от C. Ladenburger, E. Montaguti и M. Heller, а впоследствие от C. Ladenburger, G. Gattinara, E. Montaguti и M. Heller, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 14 май 2020 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 2004/80/ЕО от 29 април 2004 година относно обезщетението на жертвите на престъпления (ОВ L 261, 2004 г., стр. 15; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 31).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Presidenza del Consiglio dei Ministri (Председателство на Министерски съвет, Италия) и BV, по повод на иск за извъндоговорна отговорност, предявен от BV срещу Италианската република за поправяне на вреда, която твърди, че е претърпял поради пропускане да се транспонира Директива 2004/80 в италианското право.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 1—3, 6—8 и 10 от Директива 2004/80 гласят:
 - „(1) Една от целите на [Европейския съюз] е да премахне препятствията между държавите членки пред свободното движение на хора и услуги.
 - (2) В [решение от 2 февруари 1989 г., Cowan (186/87, EU:C:1989:47)], Съдът постанови, че когато правото на [съюза] гарантира на едно физическо лице свободата да отиде в друга държава членка, защитата на неприкосновеността на това лице в тази държава членка, наравно с тази на нейните граждани и пребиваващите там лица, е логично следствие от тази свобода на придвижване. За осъществяване на тази цел биха спомогнали мерки, които улесняват обезщетението на жертвите на престъпления.
 - (3) Европейският съвет в Тампере [(Финландия)] на 15 и 16 октомври 1999 г. подчерта необходимостта да се установи един минимум от норми за защита на жертвите на престъпления, най-вече достъп до правосъдие и право на обезщетение, включително заплащане на разходите за правосъдие.
- [...]
- (6) Жертвите на престъпления в Европейския съюз трябва да имат право на справедливо обезщетение за щетите, които са претърпели, независимо на кое място в [Европейския съюз] е извършено престъплението.

(7) Настоящата директива създава система за сътрудничество с цел да улесни достъпа на жертвите на престъпления до обезщетение в презграничните случаи; тази система трябва да функционира въз основа на действащите в държавите членки режими за обезщет[яване] на жертвите на умишлени престъпления, извършени [с насилie] на тяхна територия. Следователно трябва да се установи един механизъм за обезщетение във всички държави членки.

(8) Повечето държави членки вече са установили такива режими за обезщетяване, в някои случаи произтичащи от задълженията им по силата на Европейската конвенция [...] за обезщетяване на жертвите на тежки престъпления[, подписана в Страсбург на 24 ноември 1983 г.]

[...]

(10) Жертвите на престъпления често не успяват да получат обезщетение от извършителя на престъплението било защото той не разполага с необходимите средства да изпълни съдебното решение за обезщетяване на жертвата, било защото извършителят не може да бъде идентифициран и преследван“.

4 Директива 2004/80 се състои от три раздела. Раздел I е озаглавен „Достъп до обезщетение в презграничните случаи“ и включва членове 1—11. Раздел II, озаглавен „Национални режими за обезщетение“, съдържа член 12. Раздел III, озаглавен „Разпоредби за прилагане“, включва членове 13—21.

5 Член 1 от Директива 2004/80 гласи:

„При [...] умишлено престъпление, което е извършено [с насилie] в държава членка, различна от тази, в която ищецът пребивава, държавите членки гарантират, че той ще има право да предяви своя иск пред орган или друга служба на съответната държава членка“.

6 Съгласно член 2 от тази директива обезщетението се изплаща от компетентния орган на държавата членка, на чиято територия е било извършено престъплението.

7 Член 12 от същата директива има следния текст:

„1. Разпоредбите за достъп до обезщетение в презграничните случаи, установени с настоящата директива, се прилагат въз основа на действащите в държавите членки режими за обезщет[яване] на жертвите на [...] умишлени [...] престъпления, извършени [с насилie] на тяхна територия.

2. Всички държави членки гарантират, че техните национални разпоредби предвиждат режими за справедливо и подходящо обезщет[яване] на жертвите на [...] [...] умишлени престъпления, извършени [с насилie] на тяхна територия“.

8 Член 18 от Директива 2004/80, озаглавен „Прилагане“, посочва в параграф 1:

„Държавите членки въвеждат в сила преди 1 януари 2006 г. законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, с изключение на член 12, параграф 2, за който срокът е до 1 юли 2005 г. Те незабавно уведомяват [Европейската комисия] за това“.

Италианското право

- 9 Legge n. 122, Disposizioni per l'adempimento degli obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia all'Unione europea — Legge europea 2015-2016 (Закон № 122 за приемане на разпоредби за спазване на задължения, произтичащи от членството на Италия в Европейския съюз — Европейски закон 2015-2016) от 7 юли 2016 г. (GURI № 158 от 8 юли 2016 г.), влязъл в сила на 23 юли 2016 г., е приет от Италианската република именно с оглед на изпълнението на задължението ѝ по член 12, параграф 2 от Директива 2004/80.
- 10 Член 11 от посочения закон, в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „Закон № 122“), признава право на обезщетение в тежест на Италианската република за жертви на умишлено престъпление, извършено с насилие, включително сексуално насилие, или за правоимащите, в случай на смърт на жертвата в резултат на престъплението. Размерът на това обезщетение е определен с министерски декрет, приет съгласно член 11, параграф 3 от Закон № 122, в рамките на бюджета, предоставен на специалния фонд по член 14 от този закон, и при определени условия, предвидени в член 12 от посочения закон.
- 11 От това право на обезщетение се ползват и жертвите на умишлено престъпление, извършено с насилие след 30 юни 2005 г. и преди влизането в сила на Закон № 122. Посочените жертви на престъпление трябва да подадат молба за обезщетение до 30 септември 2019 г., като този срок е преклузивен.
- 12 Приетият в съответствие с член 11, параграф 3 от Закон № 122 Decreto ministeriale — Determinazione degli importi dell'indennizzo alle vittime dei reati intenzionali violenti (Министерски декрет за определяне на размера на обезщетенията на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие) от 31 август 2017 г. (GURI № 237, от 10 октомври 2017 г.), в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „Министерски декрет от 31 август 2017 г.“), определя размера на обезщетенията за жертвите на умишлено престъпление, извършено с насилие, както следва:
- „а) за убийство — фиксирана сума в размер на 7200 EUR, както и в случай на убийство, извършено от съпруг, включително в случай на раздяла или развод, или от лице, което е или е било емоционално обвързано с пострадалото лице — фиксирана сума в размер на 8200 EUR, изключително в полза на децата на жертвата; б) за престъпление, свързано със сексуално насилие по член 609-bis от Наказателния кодекс — фиксирана сума в размер на 4800 EUR, освен при наличие на смекчаващи обстоятелства поради по-малката тежест на деянието; в) за престъпления, различни от посочените в букви а) и б) — максимум 3000 EUR за възстановяване на медицинските и социални разходи“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 13 В нощта между 15 и 16 октомври 2005 г., BV, италианска гражданка, пребиваваща в Италия, става жертва на сексуално насилие, извършено на италианска територия. Извършителите на деянията са осъдени на лишаване от свобода, както и да заплатят на BV като обезщетение сумата от 50 000 EUR. Тъй като посочените извършители обаче се укриват, тази сума не е била изплатена.
- 14 През февруари 2009 г. BV предявява иск срещу Председателството на Министерския съвет пред Tribunale di Torino (Районен съд Торино, Италия) за установяване на извъндоговорната отговорност на Италианската република, поради ненадлежно и непълно изпълнение на задълженията ѝ по Директива 2004/80, по-специално на задължението ѝ по член 12, параграф 2 от тази директива.

- 15 С решение от 26 май 2010 г. Tribunale di Torino (Районен съд Торино) уважава исканията на BV и осъжда Председателството на Министерския съвет да заплати на същата сумата от 90 000 EUR заедно със законната лихва и съдебните разноски.
- 16 Председателството на Министерския съвет обжалва това решение пред Corte d'appello di Torino (Апелативен съд Торино, Италия). С решение от 23 януари 2012 г. изменя решението на Tribunale di Torino (Районен съд Торино), като намалява размера на обезщетението до 50 000 EUR и потвърждава решението в останалата му част.
- 17 Председателството на Министерския съвет подава касационна жалба пред запитващата юрисдикция. В жалбата си то твърди по-специално че Директива 2004/80 не предоставя права, които гражданин на Съюза може да противопостави на своята държава членка на пребиваване, тъй като тази директива се отнася само до презгранични случаи и цели да гарантира на жертвите на умишлено престъпление, извършено с насилие на територията на държава членка, различна от тази на пребиваването им, достъп до производствата за обезщетение, предвидени в държавата членка на извършване на посоченото престъпление.
- 18 На първо място, според запитващата юрисдикция в решението от 11 октомври 2016 г., Комисия/Италия (C-601/14, EU:C:2016:759, т. 45 и 48—50), Съдът е потвърдил по-ранната си съдебна практика, според която Директива 2004/80 цели да уреди само презграничните случаи, като гарантира, че жертвите на умишлено престъпление, извършено с насилие в държавата членка, различна от тази на обичайното им пребиваване, ще получат обезщетение от държавата членка, в която е извършено престъплението. От тази съдебна практика запитващата юрисдикция прави извод, че член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 не може да бъде изтъкната непосредствено и пряко срещу италианската държава от жертви на жертви на умишлени престъпления, извършени с насилие, които пребивават в Италия.
- 19 Запитващата юрисдикция обаче счита, че съгласно общите принципи на равно третиране и на недопускане на дискриминация на основание гражданство, закрепени в член 18 ДФЕС, както и в членове 20 и 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз, може да се приеме, че Италианската република не може да изпълни цялостно Директива 2004/80, ако ограничи прилагането на националния режим за обезщетяване само до жертвите в презгранични случаи, доколкото това ограничение би подложило италианските граждани, които пребивават в Италия, на необосновано дискриминационно третиране.
- 20 Въз основа на тези съображения запитващата юрисдикция счита, че за да се избегне дискриминация, жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие, трябва да могат да предявят право на достъп до режима за обезщетяване на държавата членка, в която са извършени съответните деяния, независимо дали се намират в презграничен случай, или пребивават в тази държава членка.
- 21 В настоящия случай необходимостта да се избегне такава дискриминация остава релевантна, въпреки че BV може да се ползва от правото на обезщетение, признато със Закон № 122, който влиза в сила след предявяването на иска ѝ за извъндоговорна отговорност срещу Италианската република, но се прилага с обратно действие и по отношение на BV. Всъщност в рамките на този иск последната твърдяла, че е претърпяла вреда поради неизпълнението от страна на Италианската република на задължението ѝ да транспонира своевременно член 12, параграф 2 от Директива 2004/80, а не изтъква правото си съгласно италианското право да получи обезщетението, понастоящем предвидено в Закон № 122.

- 22 На второ място, запитващата юрисдикция потвърждава, че изпитва съмнения относно справедливия и подходящ характер по смисъла на член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 на сумата с фиксиран размер от 4800 EUR, предвидена от Министерски декрет от 31 август 2017 г. за обезщетяване на жертвите на сексуално насилие, каквато е жалбоподателката в главното производство.
- 23 Запитващата юрисдикция посочва в това отношение, че в неотдавнашни решения италианските юрисдикции са присъдили обезщетения за вреди от сексуално насилие в размер от 10 000 EUR до 200 000 EUR. Освен това размерът на обезщетенията, предоставени на жертви, предявили скове за извъндоговорна отговорност срещу Италианската република поради неизпълнение на задължението ѝ да транспонира във вътрешното си право Директива 2004/80, варира от 50 000 EUR до 150 000 EUR. С оглед на тези суми посочената сума от 4800 EUR би могла да се квалифицира като „неподходяща“, дори „нищожна“.
- 24 При тези обстоятелства Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия) решава да спре производството и да отпрати до Съда следните преюдициални въпроси:

„[1] Задължава ли правото [на Съюза] — във връзка с ненавременното (и/или непълно) транспониране в националната правна уредба на Директива [2004/80], която няма директен ефект (non self executing), що се отнася до предвиденото в нея задължение за създаване на режим за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие, въз основа на което се установява задължение на държавата членка за обезщетяване на чуждестранните лица, за които Директивата се отнася единствено, по силата на принципите, установени в практиката на Съда на Европейския съюз ([например] в решения [от 19 ноември 1991 г., Francovich и др. (C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428), както и от 5 март 1996 г., Brasserie du pêcheur и Factortame (C-46/93 и C-48/93, EU:C:1996:79)] — да се предвиди аналогична отговорност на държавата членка по отношение на нечуждестранни лица (тоест местни лица), които не се ползват пряко от прилагането на Директивата, но за да се избегне нарушение на принципа на равенство/недопускане на дискриминация съгласно това право [на Съюза], те би трябвало и биха могли — ако Директивата е била транспонирана своевременно и напълно — да се ползват от разширяването на полезното действие на тази директива (тоест от посочения режим за обезщетяване)?

[2] При условие че отговорът на предходния въпрос е утвърдителен[,] може ли обезщетението в полза на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие (и по-конкретно на престъпления, свързани със сексуално насилие по член 609-bis от [codice penale (Наказателният кодекс), определено с [Министерски декрет] от 31 август 2017 г. (издаден съгласно член 11, параграф 3 от Закон № 122 [...], с фиксиран размер от 4800 EUR, да се счита за „справедливо и подходящо обезщетение на жертвите“ в приложение на разпоредбите на член 12, параграф 2 от Директива 2004/80?“.

По преюдициалните въпроси

По евентуалната липса на основание за произнасяне по същество

- 25 Както посочва запитващата юрисдикция, след предявяването на иска за извъндоговорна отговорност срещу Италианската република, предмет на главното производство, тази държава членка въвежда режим за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие на територията на Италия, независимо дали пребивават там. Този режим се отнася, с обратно действие, до престъпленията от този вид, извършени след 1 юли 2005 г. и следователно обхваща деянията на сексуалното насилие, жертва на които е BV.

- 26 Според италианското правителство BV е подала молба за обезщетение по посочения режим и на 14 март 2019 г., а именно след отправянето на настоящото преюдициално запитване, е прието решение да ѝ се предостави обезщетение за сексуалното насилие, на което е станала жертва, в размер на 4800 EUR, съответстващ на предвидения в Министерския декрет от 31 август 2017 г., като това решение е препратено на компетентния орган за изпълнение. От това обстоятелство италианското правителство прави извод, че делото в главното производство вече е безпредметно, така че въпросите на запитващата юрисдикция имат хипотетичен характер.
- 27 Това твърдение не може да се приеме.
- 28 Както следва от точки 16 и 17 от настоящото решение, запитващата юрисдикция е сезирана с касационна жалба срещу решението на Corte d'appello di Torino (Апелативен съд Торино), с което Италианската република е осъдена да заплати на BV обезщетение в размер на 50 000 EUR.
- 29 Дори да се допусне, че на етапа на касационното обжалване запитващата юрисдикция може да вземе предвид факти, които са последващи спрямо решението, предмет касационната жалба, а именно предоставеното на основание на италианския режим за обезщетяване обезщетение на BV в размер на 4800 EUR за поправяне на вредите, които е претърпяла в резултат на сексуалното насилие, трябва все пак да се припомни, че прилагането с обратно действие, надлежно и изцяло на мерките за изпълнение на директива по принцип би позволило да се отстранят вредоносните последици от късното ѝ транспониране и да се осигури адекватното поправяне на претърпените от ползващите се от директивата лица вреди вследствие на посоченото късно транспониране, освен ако ползващите се лица не докажат наличието на допълнителни загуби, претърпени от тях, поради факта че не са могли своевременно да се възползват от гарантираните от тази директива финансови предимства, които също следва да бъдат обезщетени (вж. в този смисъл решение от 24 януари 2018 г., Pantuso и др., C-616/16 и C-617/16, EU:C:2018:32, т. 50 и цитираната съдебна практика).
- 30 Както бе подчертано в точка 21 от настоящото решение, с иска на BV, който стои в основата на спора в главното производство, предявен преди влизането в сила на Закон № 122, който ѝ предоставя с обратно действие право на обезщетение, се претендира Италианската република да бъде осъдена да поправи вредите, които заинтересованата твърди, че е претърпяла поради неизпълнението от тази държавата членка на задължението ѝ да транспонира своевременно член 12, параграф 2 от Директива 2004/80.
- 31 Следователно, за да се разреши този спор, трябва да се провери дали член 12, параграф 2 предоставя право на частните лица, като BV, което могат да изтъкнат за ангажиране на отговорността на държава членка за нарушение на правото на Съюза, и при утвърдителен отговор, дали обезщетението в размер на 4800 EUR, което италианските власти са решили да предоставят на заинтересованата въз основа на Министерски декрет от 31 август 2017 г., представлява „справедливо и подходящо обезщетяване“ по смисъла на посочения член 12, параграф 2.
- 32 Ето защо отправените от запитващата юрисдикция въпроси все още са от значение за разрешаване на спора по главното производство и не могат да се квалифицират като „хипотетични“. Поради това Съдът следва да отговори на тези въпроси.

По първия въпрос

- 33 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че режимът на извъндоговорната отговорност на държава членка за вреди, причинени в резултат от нарушение на това право, се прилага по отношение на

пребиваващи в посочената държава членка жертви на умишлено престъпление, извършено с насилие на територия на последната, поради това че тази държава членка не е транспонирала съевременно член 12, параграф 2 от Директива 2004/80.

- 34 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда увредените частноправни субекти имат право на обезщетение за претърпяна вреда в резултат на нарушение на правото на Съюза от страна на държава членка при наличието на три условия, а именно предмет на нарушената правна норма на Съюза да е предоставянето на права на частноправните субекти, нарушението на тази норма да е достатъчно съществено и да съществува пряка причинно-следствена връзка между нарушението и претърпяната от частноправните субекти вреда (вж. в този смисъл решения от 5 март 1996 г., *Brasserie du pêcheur* и *Factortame*, C-46/93 и C-48/93, EU:C:1996:79, т. 51, от 30 септември 2003 г., *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 51 и от 28 юли 2016 г., *Tomášová*, C-168/15, EU:C:2016:602, т. 22).
- 35 Прилагането на тези условия, позволяващи държавите членки да се приемат за отговорни за вредите, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, трябва по принцип да се извършва от националните юрисдикции съобразно насоките, дадени от Съда за тяхното прилагане (решения от 13 март 2007 г., *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, C-524/04, EU:C:2007:161, т. 116 и от 4 октомври 2018 г., *Кантарев*, C-571/16, EU:C:2018:807, т. 95).
- 36 В случая преценката на първото условие, до което именно се отнасят въпросите на запитващата юрисдикция в основата на настоящото дело, предполага да се провери дали член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 задължава държавите членки да предвидят режим за обезщетяване на всички жертви на умишлени престъпления, извършени с насилие на тяхната територия, който гарантира справедливо и подходящо обезщетение, и дали по този начин посочената разпоредба предоставя на всички жертви, включително тези които пребивават на територията на съответната държава членка, правото да получат такова обезщетение.
- 37 Както следва от текста на първия въпрос на запитващата юрисдикция, той се основава на схващането, че член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 задължава държавите членки да установят режим за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие, само по отношение на жертвите в презграничен случай, а именно, съгласно текста на член 1 от тази директива, жертвите на умишлено престъпление, което е извършено с насилие в държава членка, различна от тази, в която те пребивават. Като изхожда от това схващане, запитващата юрисдикция обаче иска да установи дали от този режим за обезщетяване следва да се ползват и жертвите на такива престъпления, които пребивават на територията на съответната държава членка, за да не се наруши принципът на недопускане на дискриминация.
- 38 Поради това, за да се провери основателността на посоченото схващане, трябва да се извърши тълкуване на член 12, параграф 2 от Директива 2004/80. В това отношение, съгласно постоянната практика на Съда, трябва да се вземат предвид не само текстът на тази разпоредба, но и контекстът ѝ, както и целите, преследвани от правната уредба, от която тя е част (решение от 26 февруари 2019 г., *Rimšēvičs* и ЕЦБ/Латвия, C-202/18 и C-238/18, EU:C:2019:139, т. 45 и цитираната съдебна практика).
- 39 Що се отнася, на първо място, до текста на член 12, параграф 2 от Директива 2004/80, следва да се констатира, че тази разпоредба установява най-общо задължение за държавите членки да предвидят режим за обезщетяване на „жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие на тяхната територия“, а не само на жертвите в презграничен случай.

- 40 На второ място, по отношение на контекста, в който се вписва член 12, параграф 2 от Директива 2004/80, трябва да се припомни, че член 12 от тази директива представлява единственият член на раздел II от същата, който съгласно заглавието си се отнася до „[н]ационални режими за обезщетение“. За разлика от това на раздел I от посочената директива, заглавието на раздел II от същата не се отнася специално до „презграничните случаи“.
- 41 Член 12, параграф 1 от Директива 2004/80 предвижда, че разпоредбите на същата, които се отнасят до достъпа до обезщетение в презграничните случаи, „се прилагат въз основа на действащите в държавите членки режими за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие на тяхна територия“.
- 42 От това следва, че законодателят на Съюза не е целял всяка държавата членка да приема особен режим за обезщетяване, който се прилага само за жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие в презграничен случай, а е избрал прилагането в полза на тези жертви на национални режими за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие на териториите на държавите членки.
- 43 Ето защо член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 налага на всяка държава членка задължение да въведе режим за обезщетяване на жертвите на всички умишлени престъпления, извършени с насилие на нейната територия.
- 44 В това отношение трябва да се отбележи, както следва от съображение 8 от Директива 2004/80, че към датата на приемането на тази директива такъв режим е предвиден от действащите разпоредби в повечето държави членки. При все това, както посочва Комисията в становището си, представено на Съда, към тази дата две държави членки все още не са въвели режим за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие на тяхната територия.
- 45 Ако не предвиди такъв режим, държавата членка не може да изпълни задълженията си по Директива 2004/80 във връзка с достъпа до обезщетение в презгранични случаи, доколкото съгласно член 12, параграф 1 от тази директива разпоредбите, които се отнасят до достъпа до обезщетение в такива случаи, „се прилагат въз основа на действащите в държавите членки режими за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие на тяхна територия“.
- 46 Що се отнася, на трето място, до преследваните с Директива 2004/80 цели, несъмнено в съображение 1 от нея е посочена волята на законодателя на Съюза да премахне препятствията между държавите членки пред свободното движение на хора.
- 47 Освен това съображение 2 от тази директива, след като припомня, че съгласно съдебната практика когато правото на Съюза гарантира на едно физическо лице свободата да отиде в друга държава членка, защитата на неприкосновеността на това лице в тази държава членка, наравно с тази на нейните граждани и пребиваващите там лица, е логично следствие от тази свобода на придвижване (решение от 2 февруари 1989 г., Cowan, 186/87, EU:C:1989:47, т. 17), посочва, че за осъществяване на тази цел биха спомогнали мерки, които улесняват обезщетението на жертвите на престъпления.
- 48 Следва обаче да се вземат предвид и съображения 3, 6, 7 и 10 от посочената директива.
- 49 Съображение 3 от Директива 2004/80 припомня, че Европейският съвет в Тампере на 15 и 16 октомври 1999 г. подчерта необходимостта да се установи един минимум от норми за защита на жертвите на престъпления, най-вече достъп до правосъдие и право на обезщетение.

- 50 В това отношение от съображение 6 от Директива 2004/80 следва, че жертвите на престъпления в Съюза трябва да имат право на справедливо обезщетение за щетите, които са претърпели, независимо на кое място в Съюза е извършено престъплението. Поради това е необходимо, както пояснява съображение 7 от тази директива, всички държави членки да разполагат с механизъм за обезщетяване на тези жертви.
- 51 Освен това съгласно съображение 10 от Директива 2004/80 законодателят на Съюза е пожелал да отчете трудностите, които жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие, срещат при получаване на обезщетение от извършителя на престъплението било защото той не разполага с необходимите средства да изпълни съдебното решение за обезщетяване на жертвата, било защото извършителят не може да бъде идентифициран и преследван. Както личи от фактите по настоящото дело, жертвите на тези престъпления могат да срещнат такива трудности и когато пребивават в държавата членка, в която е извършено съответното престъпление.
- 52 От изложените в точки 39—51 от настоящото решение съображения следва, че член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 задължава всяка държавата членка да въведе режим за обезщетяване, който обхваща всички жертви на умишлени престъпления, извършени с насилие на тяхната територия, а не само жертвите в презграничен случай.
- 53 Този извод не се поставя под въпрос от практиката на Съда, според която Директива 2004/80 предвижда система за обезщетяване само за случаите на умишлено престъпление, извършено с насилие в друга държавата членка, на чиято територия жертвата се намира в рамките на упражняването на правото си на свободно придвижване, така че изцяло вътрешен случай не попада в приложното поле на тази директива (вж. в този смисъл решения от 28 юни 2007 г., *Dell'Orto*, C-467/05, EU:C:2007:395, т. 59 и от 12 юли 2012 г., *Giovanardi* и др., C-79/11, EU:C:2012:448, т. 37, както и определение от 30 януари 2014 г., *C.*, C-122/13, EU:C:2014:59, т. 12).
- 54 Всъщност с тази съдебна практика Съдът само уточнява, че установената в раздел I от Директива 2004/80 система на сътрудничество се отнася само до достъпа до обезщетение в презгранични случаи, без обаче да определя обхвата на член 12, параграф 2 от тази директива, който се съдържа в раздел II от същата (вж. в този смисъл решение от 11 октомври 2016 г., *Комисия/Италия*, C-601/14, EU:C:2016:759, т. 49).
- 55 От това следва, че член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 предоставя право на справедливо и подходящо обезщетение на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие на територията на държава членка, не само в презграничните случаи по смисъла на член 1 от тази директива, но и когато жертвите пребивават на територията на тази държава членка. Ето защо, ако са налице припомнените в точка 29 от настоящото решение условия, както и тези, които произтичат от съдебната практика, посочена в точка 34 от това решение, частноправният субект има право на обезщетение за вредите, настъпили в резултат от неизпълнение от страна на държава членка на задължението ѝ по член 12, параграф 2 от Директива 2004/80, независимо от това дали се е намирал в положение на такъв презграничен случай към момента, в който е станал жертва на извършено с насилие умишлено престъпление.
- 56 С оглед на всички гореизложени съображения на първия въпрос следва да се отговори, че правото на Съюза следва да се тълкува в смисъл, че режимът на извъндоговорната отговорност на държава членка за вреди, причинени в резултат от нарушение на това право, се прилага по отношение на пребиваващи в посочената държавата членка жертви на умишлено престъпление, извършено с насилие на територия на последната, поради това че тази държавата членка не е транспонирала своевременно член 12, параграф 2 от Директива 2004/80.

По втория въпрос

- 57 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 трябва да се тълкува в смисъл, че обезщетение с фиксиран размер от 4800 EUR, предоставено на жертвите на сексуално насилие в съответствие с национален режим за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие, трябва да се квалифицира като „справедливо и подходящо“ по смисъла на тази разпоредба.
- 58 При липсата на каквито и да било указания в Директива 2004/80 относно размера на обезщетение, който съответства на „справедливо и подходящо“ обезщетяване по смисъла на член 12, параграф 2 от тази директива, както и относно реда за определяне на такова обезщетение, трябва да се приеме, че тази разпоредба предоставя право на преценка на държавите членки в това отношение.
- 59 Във връзка с това следва да се констатира, че в съответствие с член 2 от Директива 2004/80 обезщетението по член 12, параграф 2 от тази директива не се изплаща от самия извършител на съответните насилствени действия, а от компетентния орган на държавата членка, на чиято територия е било извършено престъплението, чрез национален режим за обезщетяване, който трябва да бъде финансово подсигурен, за да се гарантира справедливо и подходящо обезщетяване на всички жертви на умишлени престъпления, извършени с насилие на територията на съответната държава членка.
- 60 Поради това трябва да се приеме, както прави генералният адвокат в точки 137—139 от своето заключение, че „справедливото и подходящо“ обезщетяване по член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 не съответства задължително на обезщетението за вреди, което извършителят на умишлено престъпление може да бъде принуден да заплати на жертвата на това престъпление. Следователно това обезщетяване не трябва непременно да осигури пълно поправяне на имуществените и неимуществени вреди, понесени от посочената жертва.
- 61 В този контекст националният съд трябва да гарантира, с оглед на националните разпоредби, уреждащи съответния режим за обезщетяване, че сумата, предоставена по този режим на жертва на извършено с насилие умишлено престъпление, представлява „справедливо и подходящо“ обезщетение по смисъла на член 12, параграф 2 от Директива 2004/80.
- 62 При все това, за да се предостави полезен отговор на запитващата юрисдикция в рамките на предвидената в член 267 ДФЕС процедура, следва да се отбележат релевантни елементи за тълкуването на член 12, параграф 2 от тази директива, които трябва да се вземат предвид при проверка по предходната точка.
- 63 Ето защо трябва да се уточни, че държавата членка ще надхвърли правото на преценка, предоставено ѝ от член 12, параграф 2 от Директива 2004/80, ако националните ѝ разпоредби предвиждат символично или явно недостатъчно обезщетяване на жертвите на извършено с насилие умишлено престъпление, с оглед на тежестта на последиците за посочените жертви от извършеното престъпление.
- 64 Всъщност по смисъла на член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 предоставеното обезщетение на тези жертви представлява принос за поправянето на претърпените от тях имуществени и неимуществени вреди. Такъв принос може да се приеме за „справедлив и подходящ“, ако компенсира съответно страданията, на които същите са били изложени.
- 65 След това уточнение следва да се отбележи, с оглед на характеристиките на въведения от Италианската република режим за обезщетяване на жертвите на умишлени престъпления, извършени с насилие, че член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 не може да се тълкува в

смисъл, че не допуска фиксирано обезщетяване на такива жертви, като предоставяната на всяка жертва фиксирана сума може да варира в зависимост от естеството на претърпените насилствени действия.

- 66 Ако обаче държавата членка избере такъв режим за обезщетяване, тя трябва да гарантира достатъчно подробна таблица с размерите на обезщетенията, така че да не се допусне предвиденото фиксирано обезщетение за определен вид престъпление да се окаже явно недостатъчно с оглед на последиците в конкретен случай.
- 67 Що се отнася по-конкретно до сексуалното насилие, важно е да се отбележи, че то може да доведе до най-тежките последици от умишлени престъпления, извършени с насилие.
- 68 Ето защо фиксирана сума от 4800 EUR за обезщетяване на жертва на сексуално насилие на пръв поглед не съответства на „справедливо и подходящо обезщетяване“ по смисъла на член 12, параграф 2 от Директива 2004/80, което обаче запитващата юрисдикция трябва да прецени.
- 69 С оглед на всички изложени по-горе съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 трябва да се тълкува в смисъл, че обезщетение с фиксиран размер, предоставено на жертвите на сексуално насилие в съответствие с национален режим за обезщетяване на жертвите на извършени с насилие умишлени престъпления, не може да се квалифицира като „справедливо и подходящо“ по смисъла на тази разпоредба, ако при определянето му не е взета предвид тежестта на последиците от извършеното престъпление за жертвите и така това обезщетение няма съответен принос за поправянето на претърпените имуществени и неимуществени вреди.

По съдебните разноски

- 70 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Правото на Съюза следва да се тълкува в смисъл, че режимът на извъндоговорната отговорност на държава членка за вреди, причинени в резултат от нарушение на това право, се прилага по отношение на пребиваващи в посочената държавата членка жертви на умишлено престъпление, извършено с насилие на територия на последната, поради това че тази държавата членка не е транспонирала своевременно член 12, параграф 2 от Директива 2004/80/ЕО на Съвета от 29 април 2004 година относно обезщетението на жертвите на престъпления.**
- 2) Член 12, параграф 2 от Директива 2004/80 трябва да се тълкува в смисъл, че обезщетение с фиксиран размер, предоставено на жертвите на сексуално насилие в съответствие с национален режим за обезщетяване на жертвите на извършени с насилие умишлени престъпления, не може да се квалифицира като „справедливо и подходящо“ по смисъла на тази разпоредба, ако при определянето му не е взета предвид тежестта на последиците от извършеното престъпление за жертвите и така това обезщетение няма съответен принос за поправянето на претърпените имуществени и неимуществени вреди.**

Подписи